

پژوهش‌های حقوقی

شماره ۳

هزار و سیصد و هشتاد و دو - نیمسال اول

مقالات

- صلاحیت فراسرزمینی دادگاه های ایران نسبت به جرائم مأموران و مستخدمان دولت
- تأملی بر دعاوی ایران در دیوان دادگستری بین‌المللی
- چالش‌های مسؤولیت کیفری دولت از منظر کمیسیون حقوق بین‌الملل
- تعیین مرجع رسیدگی به دعاوی تجارت الکترونیک
- عمل حقوقی از دیدگاه یک حقوقدان بین‌المللی

موضوع ویژه: حمایت حقوقی از کپی رایت

- رابطه آثار فکری با پدیدآورندگان از دیدگاه حقوق اسلامی
- کپی رایت و حقوق مرتبط در موافقت نامه راجع به جنبه‌های تجاری حقوق مالکیت معنوی
- تأثیر فناوری دیجیتال بر کپی رایت
- استثنای مهم حق مؤلف: «استفاده منصفانه» از اثر دیگری
- حمایت کیفری از مالکیت ادبی و هنری در حقوق فرانسه
- صلاحیت بین‌المللی و شناسایی و اجرای احکام خارجی در دعاوی مالکیت‌های فکری

نقد و معرفی

- پلیس اروپا (یوروپل)
- کنوانسیون سازمان بهداشت جهانی در مورد کنترل دخانیات (۲۰۰۳)

http://jlr.sdil.ac.ir/article_44843.html

پلیس اروپا (یوروپل)

دکتر علی خالقی

۱. اعضا و اهداف

پانزده کشور اروپایی که دارای اهداف و منافع مشترک هستند و تمایل دارند که با همکاری نزدیک با یکدیگر روابط خود را در زمینه امور اقتصادی و سیاسی گسترش دهند در چارچوب سازمانی منطقه‌ای به نام اتحادیه اروپا فعالیت می‌کنند که امروزه به قطب سیاسی - اقتصادی مهمی در صحنه روابط بین‌المللی مبدل گشته است. اعضای این اتحادیه که عبارتند از فرانسه، آلمان، ایتالیا، لوکزامبورگ، بلژیک، اسپانیا، اتریش، دانمارک، پرتغال، یونان، سوئد، هلند، ایرلند، انگلیس و فنلاند، براساس اعتماد متقابل نسبت به یکدیگر، اقدام به توسعه همکاری‌های خود در زمینه‌های قضائی، پلیسی و استرداد مجرمین نیز نموده‌اند و در این راستا توافق‌نامه‌هایی میان خود به امضا رسانده‌اند که نظایر آن معمولاً در روابط این کشورها با دول غیرعضو دیده نمی‌شود.

یکی از زمینه‌هایی که اعضای اتحادیه اروپا را به یکدیگر نزدیک‌تر نموده است، قلمرو همکاری‌های پلیسی است. در تاریخ هفتم فوریه ۱۹۹۲ نمایندگان اتحادیه که در شهر کوچک و زیبایی به نام ماستریخت در جنوب هلند گرد هم آمده بودند عهدنامه‌ای را منعقد نمودند که به پیمان ماستریخت معروف شد و به موجب آن همکاری پلیسی در زمره «منافع مشترک اعضا» تلقی و ایجاد پلیس اروپا (یوروپل): Europol) پیش‌بینی گردید. در این پیمان، که مدتی بعد، در تاریخ دوم اکتبر ۱۹۹۷ به

وسيله عهدنامه آمستردام اصلاحاتی در آن به عمل آمد، هدف این بود که سازمان جدید بتواند در زمینه مبارزه با جنایات سازمان‌یافته، انجام تحقیقات پلیسی در کشورهای عضو را تسهیل نماید. بنابراین، پلیس اروپا، نه یک نیروی پلیس برای توسل به قوه قهریه در سطح قاره اروپا، بلکه ارگان هماهنگ‌کننده فعالیت ادارات پلیس دول عضو است و در نتیجه، اقدام عملی و اجرایی در هر مورد منوط به مداخله و تحت مسؤلیت پلیس ملی هر کشور است.

در اجرای پیمان ماستریخت، کنوانسیون یوروپل در تاریخ ۲۶ ژوئیه ۱۹۹۵ در بروکسل توسط نمایندگان اعضای اتحادیه اروپا به امضا رسید و با لازم‌الاجرا شدن این کنوانسیون در اول ژوئیه ۱۹۹۹، یوروپل رسماً از این تاریخ در مقر خود در لاهه آغاز به کار نمود. در حال حاضر اعضای یوروپل همان پانزده کشور عضو اتحادیه اروپا هستند که با اضافه شدن ده عضو جدید به این اتحادیه در سال ۲۰۰۴، به زودی تعداد اعضای یوروپل به ۲۵ عضو خواهد رسید.

۲. وظایف و صلاحیت‌ها

بر اساس کنوانسیون یوروپل وظایف پلیس اروپا عبارتند از:

۱. تسهیل تبادل اطلاعات میان دولت‌های عضو، ۲. گردآوری و تحلیل اطلاعات و داده‌ها، ۳. ارسال فوری اطلاعات لازم به ادارات ذی‌صلاح دول عضو و آگاه نمودن آنها از ارتباط موجود میان اعمال مجرمانه مورد تحقیق، ۴. تسهیل انجام تحقیقات پلیسی در کشورهای عضو از طریق ارسال کلیه اطلاعات مناسب به واحدهای ملی پلیس اروپا، ۵. نگهداری و اداره بانک‌های اطلاعاتی رایانه‌ای.
- جرائمی که به حیطه وظایف پلیس اروپا مربوط می‌شود جرائمی است که به دلیل وجود یک عنصر خارجی در جرم، یا عبور مرتکب از مرزهای کشور محل وقوع با بیش از یک کشور عضو ارتباط پیدا می‌کند و پلیس ملی یک کشور به تنهایی نمی‌تواند با آن مبارزه نماید. ماده ۲ کنوانسیون یوروپل در این باره از «اشکال خطرناک بزهکاری بین‌المللی که در آن قرائنی حکایت از وجود یک تشکیلات یا سازمان جنایتکارانه دارد و دو دولت عضو یا بیشتر را تحت تأثیر خود قرار می‌دهد»

سخن می‌گوید. بر این اساس، پنج دسته از جرائم عمده در صلاحیت پلیس اروپا قرار گرفته است که عبارتند از قاچاق مواد مخدر، قاچاق مواد هسته‌ای و رادیواکتیو، اقدامات شبکه‌های مهاجرت غیرقانونی، قاچاق انسان و خرید و فروش اتومبیل‌های مسروقه. در هنگام تنظیم متن کنوانسیون، به دلیل بروز اختلاف نظر در میان برخی از اعضا، جرائم تروریستی در میان پنج نوع جرم سازمان‌یافته فوق قرار نگرفت، ولی با این حال در متن نهایی کنوانسیون پیش‌بینی شده که: «حداکثر دو سال پس از لازم‌الاجرا شدن این کنوانسیون، پلیس اروپا به جرائم ارتکاب‌یافته یا در شرف ارتکاب در قالب فعالیت‌های تروریستی که به جان، تمامیت بدنی، آزادی اشخاص و اموال لطمه بزند هم رسیدگی خواهد نمود».

همچنین باید افزود که صلاحیت پلیس اروپا می‌تواند به برخی جرائم دیگر توسعه یابد. از یکسو، پول‌شویی یا تطهیر درآمدهای حاصل از ارتکاب جرائم یادشده و جرائم مرتبط با آنها در صلاحیت این سازمان قرار دارد و از سوی دیگر، در صورت تصویب هیأت مدیره پلیس اروپا، چند جرم مهم احصاشده در پیوست کنوانسیون، مانند قتل عمد، گروگان‌گیری، سرقت‌های سازمان‌یافته و ارتشا نیز می‌تواند به وظایف این پلیس مربوط گردد.

به موجب کنوانسیون، هر دولت عضو در درون سازمان پلیس خود یک واحد ملی پلیس اروپا را تأسیس می‌نماید که به عنوان رابط میان پلیس اروپا و پلیس کشور خود عمل می‌کند و وظیفه ارسال اطلاعات مربوط به جرائم به پلیس اروپا و پاسخ به درخواست اطلاعات که از جانب پلیس اروپا مطرح می‌شود را بر عهده دارد. از طرف هر واحد ملی نیز یک یا چند افسر رابط (Officier de liaison) به عنوان نماینده آن واحد در دفتر پلیس اروپا در لاهه فعالیت می‌کنند.

۳. ارکان و تشکیلات

پلیس اروپا دارای شخصیت حقوقی و در برابر شورای وزیران کشور و دادگستری دولت‌های عضو مسئول است. بودجه آن توسط اعضا و به نسبت تولید ناخالص ملی هریک از دولت‌های عضو، تأمین می‌گردد. از نظر تشکیلاتی، پلیس اروپا دارای چهار

رکن، یعنی هیأت مدیره، مدیر، بازرس مالی و کمیته بودجه است و کارمندانی با تابعیت‌های گوناگون در آن مشغول به کارند. هیأت مدیره مرکب از نمایندگان دولت‌های عضو است، هر دولت عضو یک نماینده و هر نماینده یک حق رأی دارد. از جمله وظایف هیأت مدیره پیشنهاد توسعه اهداف سازمان به شورای وزیران، پیشنهاد نصب یا عزل مدیر سازمان به آن شورا، پیشنهاد بودجه پلیس اروپا، تعیین وظایف و اختیارات افسران رابط در برابر پلیس اروپا، تصویب طرح پنج ساله سازمان و تعیین بازرس مالی است. مدیر پلیس اروپا نیز که به پیشنهاد هیأت مدیره و با تصویب شورای وزیران کشور و دادگستری دولت‌های عضو برای مدت چهار سال انتخاب می‌شود، وظیفه اجرای مسؤولیت‌های این سازمان، امور پرسنلی و اداری آن، تأمین اجرای تصمیمات هیأت مدیره، تهیه بودجه سالانه جهت تصویب هیأت مدیره و سایر وظایف محول‌شده از جانب هیأت مذکور را بر عهده دارد.

به منظور انجام وظایف خود، پلیس اروپا یک بانک اطلاعات رایانه‌ای در اختیار دارد که موجودی آن توسط اعضا تهیه و در موقع نیاز مورد بهره‌برداری قرار می‌گیرد و حاوی سه دسته اطلاعات است. یک دسته از اطلاعات مربوط به پرونده‌های جاری پلیس اروپاست که در آن اطلاعات راجع به یک جرم خاص مورد رسیدگی این سازمان نگهداری می‌شود و در بردارنده مشخصات اشخاص مظنون به ارتکاب این جرائم، قربانی یا قربانیان آنها، شهود، مطلعین و رابطان و همراهان پلیس در تحقیق است. یک دسته دیگر از اطلاعات، در واقع فهرست یا نمایه‌ای است که از تجزیه و تحلیل اطلاعات دسته نخست تهیه می‌گردد. دسته سوم نیز سیستمی است که امکان می‌دهد تا کاربر سریعاً به اطلاعات پلیسی موجود در دولت‌های عضو و اطلاعات موجود نزد پلیس اروپا دست یابد.

تمام اطلاعات فوق مربوط به اشخاص مظنون به ارتکاب جرائم داخل در صلاحیت پلیس اروپا یا محکومان به ارتکاب این جرائم و نیز اشخاصی است که ارتکاب بعضی اعمال خطرناک از جانب آنها این فرض را توجیه می‌کند که آنها مرتکب این نوع جرائم خواهند شد (ماده ۸ کنوانسیون) که در فرض اخیر ما با نوعی اقدام تأمینی قبل از وقوع جرم روبه‌رو هستیم.

پلیس اروپا با هماهنگی ساختن سازمان‌های پلیس دول عضو و انتقال اطلاعات از یک عضو به عضو دیگر سهم مهمی در مبارزه با بزهکاری فراملی در قلمرو اتحادیه اروپا بر عهده دارد. در سال ۱۹۹۹، همکاری‌های انجام‌شده به کمک یوروپل باعث شد که در سه کشور هلند، انگلیس و فرانسه، به طور همزمان یازده عضو یک باند که اقدام به انتقال غیرقانونی کارگران ایرانی از کشورهای اسکاندیناوی به انگلیس و کانادا می‌کردند، دستگیر شوند.

JOURNAL OF LEGAL RESEARCH

VOL. II, NO.1

2003-1

Articles

- Extra-territorial Jurisdiction of Iranian Courts to Crimes of Governmental Officers and Employees
- Reflections on Iranian Claims in the International Court of Justice
- Challenges of State Criminal Responsibility in the View of International Law Commission
- Electronic Commerce and Issue of Forum
- Legal Act in View of an Internationalist

Special Issue : Legal Protection of Copyright

- Relationship between Intellectual Works and their Owners in Islamic Law
- Copyright and Related Rights in the Agreement on Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights
- The Impact of Digital Technology on Copyright
- Fair Use of Another's Work : An Important Exception to Copyright
- Penal Protection of Literal and Artistic Property in the French Law
- International Jurisdiction and Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Intellectual Property Cases

Critique and Presentation

- European Police Office (Europol)
- World Health Organization's Framework Convention for Tobacco Control (2003)

ISSN: 1682-9220

S. D. I. L.
The S.D. Institute of Law
Research & Study